

Föstudaginn 17. maí 1996.

Nr. 115/1995.

Íslandsbanki hf.

(Jón G. Briem hrl.)

gegn

Baldri Ágústssyni

(Sigmundur Hannesson hrl.)

Víxilmál. Sýning til greiðslu.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Guðrún Erlendsdóttir og Garðar Gíslason og Gunnar M. Guðmundsson, fyrrverandi hæstaréttardómari.

Áfrýjandi, sem skaut málinu til Hæstaréttar með stefnu 29. mars 1995, krefst þess, að stefndi greiði sér 900.000 krónur með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá 18. janúar 1994 til greiðsludags og málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst staðfestingar hins áfrýjaða dóms og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Fram lagður víxill er í lögmætu formi, svo sem staðfest er í héraðsdómi, út gefinn 6. janúar 1994 með gjalddaga 18. sama mánaðar. Stefndi fékk tilkynningu um sýningu víxilsins í greiðslubanka 18. janúar 1994. Samkvæmt 2. mgr. 46. gr. víxillaga nr. 93/1933 bar stefnda sjálfum að sanna, að víxillinn hefði ekki verið til sýnis á greiðslustað 18. janúar 1994 eða á öðrum hvorum hinna næstu virku daga þar á eftir. Það hefur hann ekki gert. Ber því að taka kröfur áfrýjanda til greina.

Stefndi greiði áfrýjanda málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti, eins og í dómsorði greinir.

D ó m s o r ð:

Stefndi, Baldur Ágústsson, greiði áfrýjanda, Íslandsbanka hf., 900.000 krónur með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá 18. janúar 1994 til greiðsludags og 150.000 krónur samtals í málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti.

Dómur Héraðsdóms Reykjavíkur 22. febrúar 1994.**I.**

Mál þetta, sem dómtekið var 22. febrúar sl., er höfðað fyrir Héraðsdómi Reykjavíkur af Íslandsbanka hf., Lækjargötu 12, Reykjavík, með stefnu, birtri 7. mars 1994, á hendur Baldri Ágústssyni, Hlíðargerði 21, Reykjavík.

Dómkröfur stefnanda.

Þær eru, að stefndi verði dæmdur til að greiða 900.000 kr. ásamt hæstu lögleyfðu dráttarvöxtum skv. 10. gr., sbr. 12. gr. 1. nr. 25/1987, frá 18. 1. 1994 til greiðsludags, og leggist dráttarvextir við höfuðstól á tólf mánaða fresti, í fyrsta sinn 18. 1. 1995. Þá krefst stefnandi málskostnaðar [...].

Dómkröfur stefnda.

Þær eru, að hann verði sýknaður af öllum kröfum stefnanda og sér til dæmdur málskostnaður [...].

II.*Málsástæður stefnanda.*

Stefnandi kveður skuldina vera skv. vixli, út gefnum í Reykjavík af Sveini Kristdórssyni 6. 1. 1994, en samþykktum til greiðslu í Íðnaðarbanka Íslands hf., nú Íslandsbanka hf., Reykjavík, 18. 1. 1994 af Sveini bakara. Víxillinn sé að fjárhæð 900.000 kr. Hann sé framseldur eyðuframsali af útgefanda og sé án afsagnar. Ábekingur sé Baldur Ágústsson.

Umræddur víxill hafi upphaflega verið afhentur í Íðnaðarbanka Íslands hf., nú Íslandsbanka hf., sem eyðuvíxill til tryggingar vanskilum á tékka-reikningi Sveins bakara við bankann. Í afhendingu eyðuvíxilsins til stefnanda hafi falist umboð til handa víxilhafa að ganga að þeirri tryggingu, sem honum hafði verið afhent, með því að fylla út í eyður víxilsins og innheimta hann. Með innheimtubréfi, dags. 11. 11. 1993, hafi stefnda, Baldri Ágústssyni, verið tilkynnt, að krafan væri komin til innheimtu og að tryggingar-víxillinn yrði gefinn út, ef krafan yrði ekki greidd innan 14 daga. Þar sem engin viðbrögð hafi borist frá stefnda, hafi víxillinn verið gefinn út 6. 1. 1994, og hafi stefnda verið sent ábyrgðarbréf um, að víxillinn hefði verið gefinn út og yrði sýndur á gjalddaga, 18. 1. 1994. Þá hafi enn verið skorað á stefnda að greiða kröfuna. Víxillinn hafi síðan verið sýndur á gjalddaga, en ekki greiðst. Því hafi stefnda verið send ábyrgðartilkynning um greiðslufall víxilsins 20. 1. 1994, þar sem hann hafi fengið frest til 1. 2. 1994 til að greiða eða semja um greiðslu kröfunnar. Þar sem stefndi hafi enn ekki sinnt greiðsluáskorun, verði ekki hjá málshöfðun komist.

Stefnandi vísar til víxillaga nr. 93/1933 og til XVII. kafla l. nr. 91/1991.

Um dráttarvexti vísar stefnandi til 10. gr. l. nr. 25/1987, sbr. 2. mgr. 14. gr. s. l., sbr. 5. gr. l. nr. 67/1989.

Kröfu um málskostnað styður stefnandi við 1. mgr. 130. gr. l. nr. 91/1991.

Um dráttarvexti á málskostnað vísar stefnandi til 4. mgr. 129. gr. l. nr. 91/1991.

Stefnandi vísar til l. nr. 36/1978 vegna kröfu um stimpilgjald af víxli, en það athugist, að engin krafa hefur komið fram í málinu um stimpilgjald af hálfu stefnanda.

Kröfu um virðisaukaskatt á málflutningsþóknun reisir stefnandi á l. nr. 50/1988, en stefnandi sé ekki virðisaukaskattsskyldur.

Stefnandi vísar til heimildar í l. nr. 120/1989, sbr. auglýsingu bankastjórnar Íslandsbanka hf. í 8. tbl. 83. árgangs Lögbirtingablaðs, út gefins 19. 1. 1990, en samkvæmt henni teljist Íslandsbanki hf. aðili þessa máls í stað Iðnaðarbanka Íslands hf. frá 1. 1. 1990.

Málsástæður stefnda.

Stefndi kveður víxilinn hafa verið sýningarvixil, þar sem enginn gjalddagi hafi verið færður inn á hann. Samkvæmt upplýsingum og gögnum, sem fyrir liggi í málinu, hafi víxillinn verið afhentur Iðnaðarbanka Íslands hf., útibúinu Lækjargötu 12, Reykjavík, árið 1987 til tryggingar skuld á tékkareikningi Sveins bakara nr. 218 við bankann. Samkvæmt tryggingarbréfaskrá bankans á dskj. nr. 11 hafi trygging samkvæmt víxlinum verið skráð í bankanum samkvæmt tilgreindum víxli, þar sem hann sé skráður með fjárhæðinni 900.000 kr. og tilgreindur með útgáfudeginum 17. október 1991. Í innheimtubréfi stefnanda á dskj. nr. 4 sé tilgreindur útgáfudagur og gjalddagi 11. nóvember 1993. Með bréfi 6. janúar 1994 sé stefnanda tilkynnt, að tilvitnaður víxill hafi verið gefinn út vegna vanskila á tékkareikningi Sveins bakara við Íslandsbanka hf. nr. 513. Í þessu bréfi á dskj. nr. 5 sé skorað á stefnda að greiða kröfuna eigi síðar en á gjalddaga víxilsins 18. janúar 1994. Samkvæmt þessum upplýsingum, sem stafi frá stefnanda sjálfum og lögmonnum hans, hafi starfsmenn stefnanda ekki fært gjalddaga inn á víxilinn fyrr en í janúarmánuði 1994, rúmum tveimur árum og tveimur mánuðum eftir að sýningarfrestur rann út.

Stefndi reisir sýknukröfu sína á því, að stefnandi hafi verið búinn að glata öllum rétti sínum á hendur sér, þegar starfsmenn hans fylltu út gjalddaga á hann, og þeim það því með öllu óheimilt. Umstefndur víxill í máli þessu hafi samkvæmt gögnum, út gefnum af stefnanda, verið gefinn út 17. október 1991 og verið án gjalddaga. Víxillinn hafi því að formi til verið sýningarvixill, þótt orðin „við sýningu“ væru ekki rituð á hann í stað ákveðins

gjaldþaga. Samkvæmt 34. gr. víxillaga skuli sýna víxil til greiðslu innan eins árs, frá því að hann var gefinn út. Ofangreindur víxill hafi ekki verið sýndur til greiðslu innan þess tíma, og hafi víxilhafi því glatað rétti sínum á hendur framseljendum, útgefanda og öðrum víxilskuldurum nema samþykkjanda samkvæmt 53. gr. víxillaga.

Stefndi heldur því enn fremur fram, að þótt ekki hafi staðið á víxlinum, að greiðsla væri „við sýningu“, sé í 2. mgr. 2. gr. víxillaga sérstaklega tilgreint, að sé gjaldþagi víxils eigi tilgreindur, teljist gjaldþagi við sýningu.

Verði viðurkennt annars vegar, að stefnandi hafi haft heimild til þess að fylla út útgáfudag á víxlinn í ósamræmi við tryggingarskrá sína, gögn, sem stefndi verði að treysta og stafi frá stefnanda sjálfum, og hins vegar, að stefnandi hafi haft heimild til þess að fylla út gjaldþaga á víxlinn, vegna þess að eyða var fyrir gjaldþagann, bendir stefndi á, að sú heimild geti ekki stofnað stefnanda sem víxilhafa rýmri rétt gagnvart stefnda en ákvæði víxillaga geri til sýningarvixla, þ. e. stefnandi hefði orðið að fylla út víxlinn innan sýningarfrestsins. Önnur niðurstaða myndi valda víxilskuldara óviðunandi réttaróvissu og væri í andstöðu við grundvallarreglur íslensks réttars, ef unnt væri að öðlast rýmri rétt með tómlæti um að sýna víxil til greiðslu innan lögákveðins frests með því að færa að loknum þeim fresti inn á víxlinn útgáfudag í ósamræmi við tryggingarbréfaskrá stefnanda og færa síðan inn á víxlinn gjaldþaga, eins og stefnandi hafi gert í þessu tilviki.

Krafa um virðisaukaskatt á málskostnað er studd lögum nr. 50/1988, en stefndi sé ekki virðisaukaskattsskyldur.

III.

Forsendur og niðurstaða.

Umdeildur víxill er formlega rétt útfylltur og telst vera víxill í skilningi 1. gr. 1. nr. 93/1933. Hefur stefndi ekki sýnt fram á, að stefnandi hafi farið út fyrir það umboð, sem fólst í áritun stefnda á víxilplaggið, er þá hafði hvorki gjaldþaga né útgáfudag. Er því ekki fallist á, að um sýningarvixil sé að ræða eða að útgáfudagur víxilsins hafi verið fyrr en skjalið ber með sér, en ritun útgáfudags á víxil er formsatriði og þarf ekki nauðsynlega að bera sömu dagsetningu og raunveruleg útgáfa víxilsins fór fram.

Við munnlegan málflutning kvaðst lögmaður stefnda reisa sýknukröfu sína, jafnframt því sem fram kemur í greinargerð hans, á þeirri málsástæðu, að umstefndur víxill beri ekki með sér að hafa verið sýndur í greiðslubanka á þeim gjaldþaga, sem skráður er á víxlinn. Lögmaður stefnanda mótmælti framangreindri málsástæðu stefnda sem of seint fram kominni.

Í greinargerð sinni styður stefndi málsvörn sína því, eins og fram hefur komið, að víxillinn hafi ekki verið sýndur réttilega innan sýningarfrests.

Málsástæða, sem varðar sýningu víxilsins, var þannig þegar komin fram, og var stefnanda í lófa lagið að svara þeirri málsvörn þá þegar og leggja fram gögn um sýningu víxilsins. Þar sem hér er enn fremur um að ræða eitt af þeim skilyrðum víxillaga, sem handhafi víxils þarf að fullnægja til að viðhalda víxilrétti sínum gagnvart ábyrgðarmanni, sbr. 38. gr. 1. nr. 93/1933, þykir málsástæða stefnanda ekki of seint fram komin.

Fram lagður víxill ber ekki með sér að hafa verið sýndur til greiðslu. Bréf stefnanda, þar sem tilkynnt er um væntanlega sýningu víxilsins á ólíkum gjalddögum, eru ekki lögfull sönnun þess, að sýning hafi farið fram á réttum gjalddaga. Stefnandi hefur því glatað víxilrétti sínum á hendur ábyrgðarmanni víxilsins, og ber því að sýkna stefnda af öllum kröfum stefnanda í máli þessu.

Eftir þessum úrslitum ber að dæma stefnanda til þess að greiða stefnda málskostnað, sem þykir eftir atvikum hæfilega ákveðinn 120.000 kr., og hefur þá ekki verið tekið tillit til virðisaukaskatts.

Sigríður Ólafsdóttir héraðsdómari kvað upp dóminn.

D ó m s o r ð:

Stefndi, Baldur Ágústsson, Hlíðargerði 21, Reykjavík, skal vera sýkn af öllum kröfum stefnanda, Íslandsbanka hf., Lækjargötu 12, Reykjavík, í máli þessu.

Stefnandi, Íslandsbanki hf., greiði stefnda, Baldri Ágústssyni, 120.000 kr. í málskostnað.
